

Doświadczenia Wojskowego Centrum Edukacji Obywatelskiej w kształtowaniu kompetencji społecznych żołnierzy Wojska Polskiego

Sukces zawodowy oraz realizacja celów życiowych w dużej mierze zależą od kompetencji społecznych człowieka.

Zachowanie ludzi w sytuacjach społecznych determinuje jakość i skuteczność ich relacji z innymi. Osoby z wysokim poziomem kompetencji społecznych są lepszymi pracownikami, szybciej awansują, mają lepsze kontakty z ludźmi, prezentują wyższy poziom zdolności adaptacyjnych, rozwijają umiejętność współdziałania, potrafią pracować w grupie, polubownie rozwiązują konflikty, wreszcie pracują bardziej efektywnie.

Opierając się na wynikach badań kolejnych edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego, można stwierdzić, że pracodawcy (w tym przypadku dowódcy) oczekują od aktualnych i przyszłych podwładnych przede wszystkim kompetencji i umiejętności zawodowych, ale bardzo istotne są dla nich również umiejętności „miękkie”, czyli kompetencje i umiejętności społeczne, takie jak: utrzymywanie kontaktów z innymi, komunikatywność, kultura osobista, umiejętność autoprezentacji.

Jednym ze sposobów rozwijania kompetencji i umiejętności społecznych, podobnie jak kompetencji zawodowych, są różnego rodzaju formy doskonalenia zawodowego.

Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej stanowi istotny podmiot systemu edukacyjnego wojska. Dlatego też w misji instytucji utworzonej w 2010 roku znajdziemy zapis: *Służenie środowisku wojskowemu wsparciem i pomocą w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych i kształtowaniu kompetencji społecznych oraz oddziaływanie na otoczenie cywilne przez działalność edukacyjną, naukowo-badawczą, informacyjną i kulturalno-oświatową.*

Realizując swoją misję, wpisującą się w Doktrynę Szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, w myśl której *Doskonalenie żołnierzy – jest kontynuacją (uzupełnieniem) procesu kształcenia i szkolenia, uwzględniającym bieżące i perspektywiczne wymagania*, Centrum kształci i doskonali

kompetencje społeczne kadry korpusu osobowego wychowawczego oraz dowódców do szczebla batalionu między innymi poprzez:

- organizowanie specjalistycznych form edukacji przygotowujących do programowania i prowadzenia działalności wychowawczej w wojsku
- wspieranie systemu kształcenia i wychowania przez udzielanie pomocy metodycznej i merytorycznej dowódcom różnych szczebli dowodzenia
- upowszechnianie polskich tradycji orężnych i umacnianie wizerunku wojska polskiego w społeczeństwie
- udzielanie pomocy komórkom i jednostkom organizacyjnym resortu obrony narodowej w opracowywaniu wydawnictw i materiałów wspierających proces szkolenia.

W działalności szkoleniowej WCEO, ukierunkowanej na kształcenie i doskonalenie kompetencji społecznych żołnierzy zawodowych szczególnie miejsce zajmują studia podyplomowe oraz kursy doskonalące realizowane w ramach „Systemu doskonalenia zawodowego żołnierzy zawodowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej”. Odniesienie się do „Systemu...” oraz wprowadzającej go w życie Decyzji nr 420/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 września 2008 roku jest niezwykle ważne, bowiem realizacja postanowień zawarta w zapisach ww. dokumentów WCEO, stała się integralnym elementem procesu doskonalenia zawodowego kadry Wojska Polskiego.

Decyzja nr 420/MON precyzyjnie określa cel organizowania kursów doskonalących, którym jest uzupełnianie wiedzy i przygotowanie do pełnienia obowiązków służbowych na konkretnym stanowisku służbowym, określonym w karcie opisu danego stanowiska.

Aby mówić o doświadczeniach Centrum w kształtowaniu kompetencji społecznych żołnierzy należy wrócić do historii. W styczniu 2010 roku oferta szkoleniowa nowopowstałego WCEO obejmowała wyłącznie jeden kurs doskonalący – kurs dla oficerów i podoficerów wychowawczych (kod 8033031).

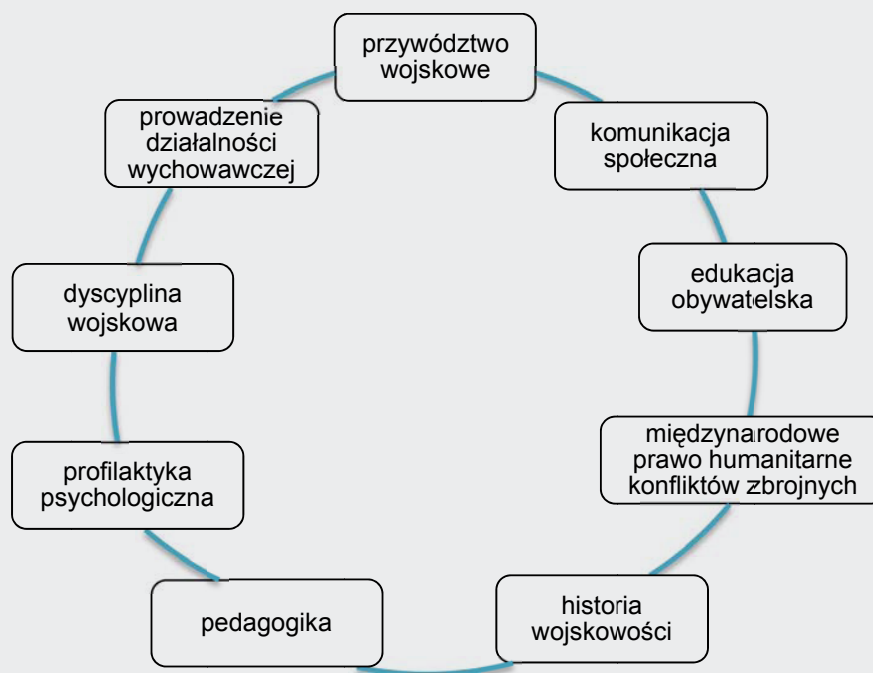
Ta skromność oferty wynikała najprawdopodobniej z dwóch przyczyn:

- po pierwsze z zakresu działania Domu Żołnierza Polskiego (DŻP), instytucji, na bazie której utworzone zostało Centrum (DŻP swoją aktywność szkoleniową ukierunkowywał na szkolenie kadry i pracowników wojskowych ośrodków kultury)
- po drugie z braku zdefiniowanych obszarów tematycznych i zagadnień, które należałoby podjąć w pracy szkoleniowej.

Przyjęty w 2010 roku zakres działania WCEO rozszerzył, w porównaniu z DŻP, grupę odbiorców działalności szkoleniowej Centrum. Pozwoliło to na podjęcie pracy nad programami kursów i szkoleń, których odbiorcami byli już nie tylko pracownicy wojskowych ośrodków kultury, ale również oficerowie i podoficerowie korpusu osobowego oraz dowódcy do szczebla batalionu.

W pracy programowej, w procesie przygotowania nowych, autorskich programów kursów, szczególną uwagę zwracano na zadania stawiane przez bezpośrednich przełożonych oraz na informacje uzyskiwane od dowódców Rodzajów Sił Zbrojnych, wskazujące potrzeby edukacyjne w zakresie kształcenia i doskonalenia żołnierzy nowoczesnej armii.

Kształcenie kompetencji społecznych żołnierzy i pracowników wojska jest dziś jednym z najważniejszych zadań Centrum. Realizując to zadanie, WCEO programuje i prowadzi studia podyplomowe, kursy doskonalące i szkolenia, których zakres tematyczny jest ściśle związany z prezentowanymi niżej obszarami.

Oferta edukacyjna WCEO, której głównymi odbiorcami są żołnierze zawodowi obejmuje 3 kierunki studiów podyplomowych oraz 13 kursów doskonalących:

- studia podyplomowe (prowadzone we współpracy z Akademią Obrony Narodowej):
- międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych (kod 1101148)
- przywództwo wojskowe i komunikacja (kod 1101149)
- turystyka historyczna i militarna (kod 1101150)
- kursy doskonalące:
- międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych – dla podoficerów (kod 8000045)
- przywództwo wojskowe i kompetencje społeczne (kod 8000046)
- przygotowanie specjalistyczne – dla oficerów i podoficerów wychowawczych zajmujących stanowiska w pododdziałach (kod 8033031)
- przygotowanie specjalistyczne – dla wykładowców przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa” (kod 8359001)
- protokół dyplomatyczny (kod 8359002)
- programowanie i prowadzenie profilaktyki wychowawczej oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym w wojsku – dla oficerów i podoficerów wychowawczych (kod 8359003)

- prowadzenie profilaktyki wychowawczej oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym w wojsku – dla dowódców pododdziałów (kod 8359004)
- doskonalenie pedagogiczne dowódców kompanii (kod 8359005)
- doskonalenie pedagogiczne dowódców batalionów (kod 8359006)
- międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych – ochrona dóbr kultury w konfliktach zbrojnych oraz w sytuacjach kryzysowych (kod 8359007)
- działalność wychowawcza w oddziale (kod 8359008)
- kształtowanie dyscypliny wojskowej w resorcie obrony narodowej (kod 8359009)
- historia i tradycje oręża polskiego (kod 8359010).

Katalog ten nie stanowi zbioru zamkniętego. Jest systematycznie rozszerzany i uzupełniany w zależności od zgłaszanych potrzeb. Obecnie na wniosek dyrektora Departamentu Prawnego MON rozpoczęto prace nad opracowaniem założeń organizacyjno-programowych oraz programu kursu doskonalącego z międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych dla doradców prawnych. Realizacja pierwszej edycji kursu została zaplanowana na II połowę 2015 roku.

Oprócz studiów podyplomowych i kursów prowadzonych zgodnie z planami doskonalenia zawodowego żołnierzy zawodowych RP, opracowywanymi na kolejne lata przez Departament Nauki i Szkolnictwa Wojskowego MON, Centrum organizuje inne przedsięwzięcia edukacyjne, związane z kształceniem i doskonaleniem kompetencji społecznych żołnierzy. Niektóre z nich prowadzone są w kilkuletnich cyklach, inne są lub były organizowane doraźnie, w odpowiedzi na bezpośrednio zgłaszane zapotrzebowania. Nie oznacza to bynajmniej, że projekty zrealizowane jeden lub dwa razy były „nietrafione”. W prowadzeniu działalności edukacyjnej, podobnie jak w większości podejmowanych działań, należy uwzględniać zasady (strategie) skutecznego planowania i zarządzania. Przy programowaniu działalności szkoleniowej należy odnieść się chociażby do dwóch: strategii luk dywersyfikacyjnych opracowanej przez H. J. Ansoffa oraz strategii J. Deana opisującej cykl życia produktu. Ich stosowanie w procesie planowania zdecydowanie pomaga zaspokajać bieżące potrzeby w obszarze kształcenia oraz przewidywać przyszłe kierunki działania.

W okresie od 2010 do 2014 r. Centrum przeprowadziło wiele przedsięwzięć szkoleniowych:

- kursy:
 - ochrona nieruchomości dóbr kultury – dla żołnierzy i pracowników wojska zajmujących się tą problematyką
 - protokół dyplomatyczny – dla oficerów kandydujących na stanowiska w ataszatach obrony przy polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych
 - negocjacje – dla oficerów wychowawczych

- szkolenia:
 - dla służby prasowej resortu ON
 - dla kapelanów wojskowych
 - instruktorsko-metodyczne – dla rzeczników dyscyplinarnych
 - przywództwo wojskowe i komunikacja – dla dowódców drużyn i plutonów
 - dla przedstawicieli WSzW i WKU
- warsztaty:
 - dla wykładowców przedmiotu „Kształcenie obywatelskie”, połączone z podróżami wojskowo-historycznymi
 - dla kustoszy sal tradycji i kronikarzy w jednostkach wojskowych, połączone z podróżami wojskowo-historycznymi
 - dla operatorów urządzeń multimedialnych
 - filmowo-fotograficzne
 - z montażu filmowego
 - z prowadzenia uroczystości zgodnie z ceremoniałem wojskowym.

Uzupełnienie procesu dydaktycznego realizowanego w tradycyjnej formie nauczania, w którym następuje bezpośrednia relacja nauczyciel—uczeń, stanowią nowe technologie, np. e-learning.

W Centrum opracowano programy i wdrożono dwa kursy e-learningowe:

- międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych (kod 8395011)
- historia i tradycje oręża polskiego (kod 8359012).

Kursy zamieszczone są na ogólnie dostępnej platformie LMS ILIAS Akademii Obrony Narodowej.

Dla efektywnego planowania działalności szkoleniowej bardzo cenne jest pozyskiwanie informacji o potrzebach w zakresie kształcenia i doskonalenia żołnierzy. Stanowią one bowiem podstawę do projektowania i organizowania przedsięwzięć w obszarach odpowiadających bieżącym potrzebom wojska.

Dla pełnej charakterystyki działalności WCEO w obszarze kształcenia i doskonalenia kompetencji społecznych żołnierzy zawodowych niezbędne jest zaprezentowanie danych liczbowych.

Ogółem w latach 2010–2014 w Centrum zorganizowano i przeprowadzono 175 edycji studiów podyplomowych, kursów, szkoleń i warsztatów. Procesem szkolenia objęto 3304 żołnierzy.

Na podstawie prezentowanych liczb można stwierdzić, że zainteresowanie organizowanymi przez WCEO formami doskonalenia zawodowego jest bardzo duże (na 2015 rok zgłoszono ogółem 2446 żołnierzy), a ich zakres tematyczny odpowiada i jest zgodny z oczekiwaniami odbiorców.

System doskonalenia zawodowego żołnierzy zawodowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej składa się z dwóch form doskonalenia zawodowego – studiów podyplomowych i kursów doskonalących, określa ich rolę i znaczenie w procesie rozwijania kompetencji zawodowych i społecznych żołnierzy:

- studia podyplomowe przygotowują do objęcia stanowisk służbowych o wyższym stopniu etatowym, a ich zasadniczym celem jest poszerzenie

- wiedzy ogólnowojskowej i specjalistycznej oraz nabycie kompetencji niezbędnych do pracy na wyższym stanowisku służbowym
- kursy doskonalące przygotowują do pełnienia obowiązków służbowych na konkretnym stanowisku służbowym, określonym w karcie opisu danego stanowiska.

W tym miejscu można zadać pytanie: czy Centrum poprzez organizowane studia podyplomowe i kursy doskonalące wpływa na podniesienie kwalifikacji zawodowych żołnierzy, czy przygotowuje ich do pełnienia obowiązków służbowych?

Podstawą do sformułowania odpowiedzi, są wyniki badań ewaluacyjnych prowadzonych przez specjalistów Wojskowego Biura Badań Społecznych. Podczas badania ankietowego prowadzonego w ostatnim dniu szkoleniowym każdego kursu, słuchacze udzielali odpowiedzi na pytania kwestionariusza ankiety oceniającej formę szkoleniową, w której uczestniczyli. Badania obejmowały wiele aspektów związanych z organizacją i prowadzeniem kursów, jednak na potrzeby tego opracowania zaprezentowane zostaną dane dotyczące przede wszystkim:

- motywów skierowania na kurs
- przydatności zdobytej wiedzy i umiejętności w obecnej i dalszej działalności służbowej
- oceny strony merytorycznej i organizacyjnej kursu.

Tabela 1. Realizacja przedsięwzięć szkoleniowych w latach 2010–2014

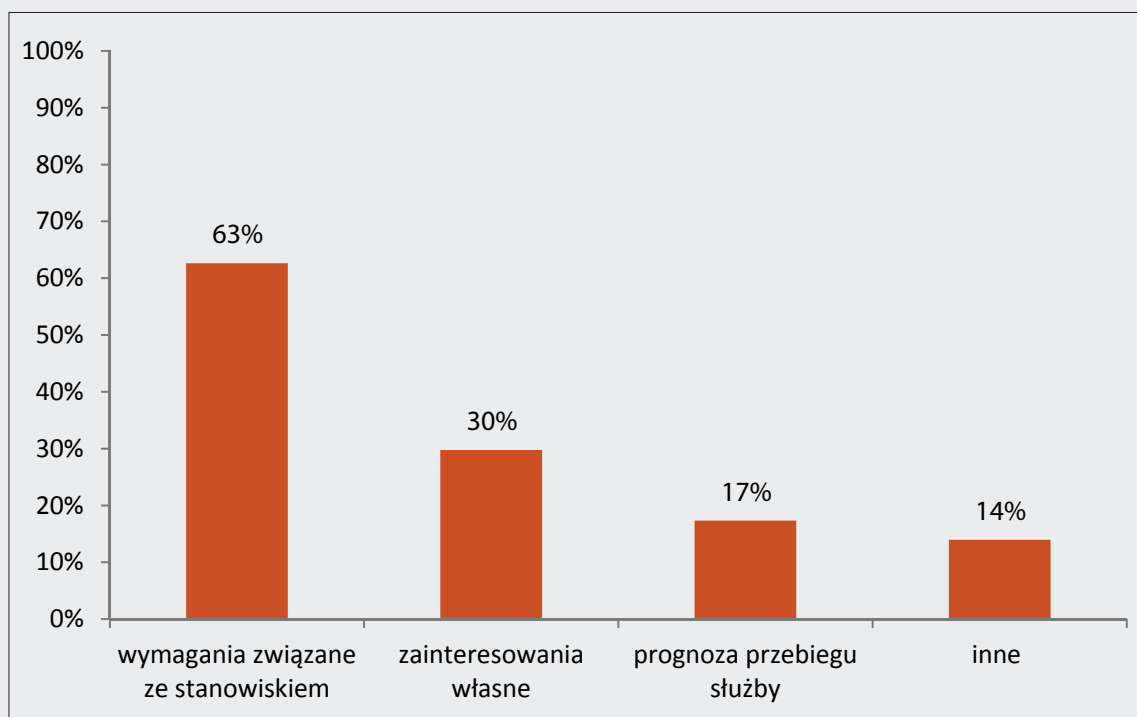
Forma doskonalenia zawodowego	Liczba przedsięwzięć szkoleniowych zrealizowanych w latach				
	2010	2011	2012	2013	2014
studia podyplomowe	–	–	–	–	3
kursy doskonalące realizowane zgodnie z „Rocznym planem doskonalenia zawodowego żołnierzy zawodowych SZ RP”	13	17	17	15	17
kursy, szkolenia, warsztaty	11	27	21	15	19
ogółem w latach	24	44	38	30	39

Tabela 2. Efektywność procesu szkoleniowego

Forma doskonalenia zawodowego	Liczba absolwentów w latach				
	2010	2011	2012	2013	2014
studia podyplomowe	–	–	–	–	52
kursy doskonalące realizowane zgodnie z „Rocznym planem doskonalenia zawodowego żołnierzy zawodowych SZ RP”	247	293	313	279	356
kursy, szkolenia, warsztaty	342	391	364	376	291
ogółem	589	684	677	655	699

Tabela 3. Potrzeby zgłoszone przez dowódców RSZ w zakresie doskonalenia żołnierzy zawodowych

Forma doskonalenia zawodowego	Potrzeby zgłoszone w latach			
	2011	2012	2013	2014
studia podyplomowe	–	–	–	373
kursy doskonalące realizowane zgodnie z „System doskonalenia zawodowego żołnierzy zawodowych SZ RP”	664	1096	1256	1228
kursy, szkolenia, warsztaty	588	824	850	1179
ogółem	1252	1920	2106	2780

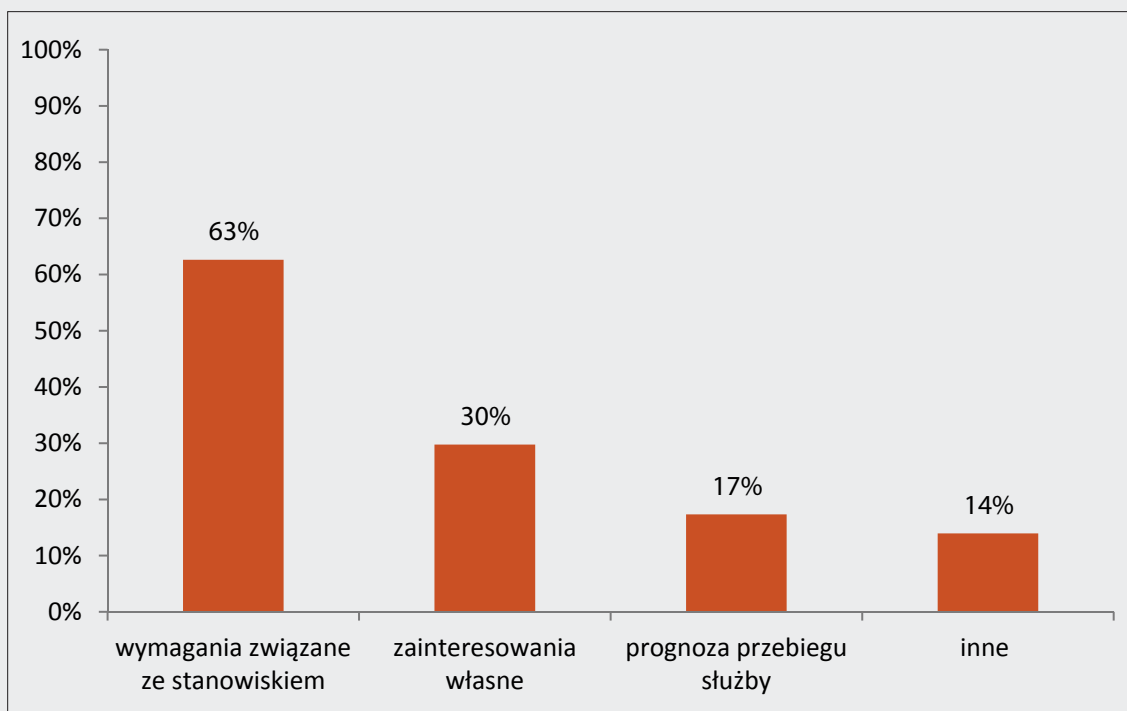

Wykres 2. Motywy skierowania na kurs

Średnie arytmetyczne wartości ocen uzyskanych w latach 2011–2014.

Wnioski z przeprowadzonych badań ankietowych:

- dla większości słuchaczy czynnikiem decydującym o skierowaniu na kurs były wymagania związane z zajmowanym stanowiskiem
- zdecydowana większość słuchaczy stwierdziła, że wiedza zdobyta na kursie będzie przydatna w działalności służbowej na obecnie zajmowanym stanowisku
- kursy organizowane przez WCEO zostały bardzo dobrze ocenione, co oznacza, że odpowiadają one wymaganiom uczestników.

Wykres 3. Przydatność zdobytej wiedzy w działalności służbowej

Podsumowanie

Prezentowane w opracowaniu dane dotyczące ilości przeprowadzonych szkoleń, liczby absolwentów oraz zainteresowanie przełożonych i dowódców działalnością szkoleniową prowadzoną w WCEO, dowodzą że kształcenie i doskonalenie kompetencji społecznych żołnierzy zawodowych jest procesem, do którego Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej jest przygotowane organizacyjnie i merytorycznie.

Aby jednak proces ten przebiegał sprawnie, był maksymalnie efektywny i odpowiadał współczesnym potrzebom wojska, konieczne jest przekazywanie organizatorom informacji o obecnych i prognozowanych potrzebach edukacyjnych, a także precyzyjne określenie tematów, które należy podejmować w działalności szkoleniowej.